

źródła monastyczne

65

źródła monastyczne

65

Redaktorzy serii: Michał T. Gronowski OSB

Szymon Hiżycki OSB

starożytność

39

Rada naukowa:

Marek Derwich

Dariusz Kasprzak OFMCap.

Przemysław Nehring

Krzysztof Ożóg

ks. Marek Starowieyski

Ewa Wipszycka

Rafał Zarzeczny SJ

PACHOMIANA

GRAECA

VITA GRAECA PRIMA
LIST AMMONA
PARALIPOMENA

Przekład:

EWA DĄBROWSKA

Wstęp i opracowanie:

EWA WÍPSZYCKA

TYNIEC

WYDAWNICTWO BENEDYKTYNÓW

Redakcja tomu:
SZYMON HIŻYCKI OSB

Projekt okładki i stron tytułowych:
ANDRZEJ CIEPŁUCHA

Opracowanie typograficzne:
JAN NIEĆ

Korekta:
Anna Nowak

Publikacja dofinansowana przez
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Imprimi potest: Opactwo Benedyktynów
L.dz. 155/2013, Tyniec, dnia 12.08.2013
Konrad Małys OSB, przeor administrator

Wydanie I: 2013

ISBN 978-83-7354-482-6
ISSN 1230-6711

© Copyright by TYNIEC Wydawnictwo Benedyktynów 2013
ul. Benedyktyńska 37
30-398 Kraków
tel.: +48 (12) 688-52-90
tel./fax: +48 (12) 688-52-91
e-mail: zamowienia@tyniec.com.pl
www.tyniec.com.pl

Druk i oprawa:
TYNIEC Wydawnictwo Benedyktynów
druk@tyniec.com.pl

SPIS TREŚCI

OD REDAKCJI	11
SKRÓTY	13
WPROWADZENIE (<i>Ewa Wipszycka</i>)	15
Narodziny monastycznego Egiptu	15
Historia kongregacji	17
Doktryna i dyscyplina klasztorna.....	49
<i>Dossier</i> pachomiańskie	85
BIBLIOGRAFIA.....	103
PACHOMIUSZ, TEODOR, HORSIESE – CHRONOLOGIA.....	111

PACHOMIANA GRAECA

ŻYWOT GRECKI ŚWIĘTEGO PACHOMIUSZA (<i>VITA PRIMA</i>)	119
Prolog	119
Pierwsi mnisi	120
Dzieciństwo Pachomiusza	122
Pachomiusz wcielony do wojska	122
Nawrócenie Pachomiusza	123
Pachomiusz u Palamona	124
Opętany mnich	126
Cnoty Pachomiusza	127
Pachomiusz wezwany do budowy klasztoru.....	128
Śmierć Palamona	129
Przybycie Jana.....	129
Spór z Janem	130
Pachomiusz dręczony przez demony	132
Wiara Pachomiusza	135

Widzenie anioła i przybycie pierwszych uczniów.....	136
Mnisi a kapłaństwo.....	138
Organizacja pierwszej wspólnoty.....	140
Budowa kościoła.....	141
Atanazy odwiedza Tebaidę.....	142
Pachomiusz wrogi Orygenesowi.....	143
Pachomiusz zakłada klasztor dla swej siostry.....	144
Dzieciństwo Teodora.....	145
Teodor dowiaduje się o Pachomiuszu.....	146
Teodor przybywa do Pachomiusza.....	147
Wizyta matki Teodora.....	148
Odejście zuchwałych mnichów.....	149
Bóg czuwa nad mnichami.....	150
Zasady goszczenia obcych mnichów.....	151
Uzdrowienie kobiety.....	152
O mnichu, który chciał być ekonomem.....	152
Uzdrowienie opętanej dziewczyny.....	154
Uzdrowienie opętanego chłopca.....	154
Źródła tradycji o Pachomiuszu.....	155
Pachomiusz o uzdrowieniu duchowym.....	156
Pachomiusz o widzeniach.....	156
Posłuszeństwo Teodora.....	158
Pachomiusz nie chce korzystać z przywilejów.....	159
Roztropność Pachomiusza.....	159
Pachomiusz okazuje współczucie choremu współbratu.....	160
Nowe klasztory w Pabau, Chenoboskion i Monchosis.....	161
Wstrzemięźliwość Pachomiusza.....	162
Duchowe nauczanie Pachomiusza.....	163
Bracia rozważają usłyszaną naukę.....	166
Stosunek do własności.....	166
Pachomiusz uczy braci czuwania.....	167
Pachomiusz poucza Korneliusza.....	167
O roli łez.....	168
Pogarda dla rzeczy materialnych.....	169
Wstrzemięźliwość Pachomiusza.....	169

Brat Teodora mnichem	170
Teodor umacnia współbrata	170
Teodor towarzyszy w podróży	171
Teodor poucza współbrata	172
Demoniczna asceza	173
O szemraniu starego mnicha	174
Wizja o przyszłości kongregacji	175
O oszustwach diabła	176
Odejście niedbałego brata	177
Przypowieść o kupnie domu	177
Historia mnicha Mawusa	178
Pierwsza katecheza Teodora	179
Teodor ekonomem Tabennese	181
Wielcy mnisi kongregacji	181
Założenie klasztoru w Panopolis	182
Wizyta pewnego filozofa	183
Nowe klasztory	184
Kuszenie mnicha Titoesa	185
O bracie, który złożył ofiarę bożkom	186
Pachomiusz przyjmuje pouczenie od chłopca	187
Rozeznawanie duchów	187
Przerazająca wizja Pachomiusza	188
Jak bracia w piekarni złamali nakaz milczenia	189
Ból głowy Teodora	190
Wspólna służba Pachomiusza i Teodora	191
Historia brata oskarżonego o kradzież	191
Wizja duszy idącej do nieba	192
Przybycie Teodora z Aleksandrii	193
Katecheza Pachomiusza	195
Historia mnicha Eliasza	196
Autor <i>Żywotu</i> o swoim dziele	197
Historia dziesięciu szemrzących mnichów	200
Brat ukąszony przez skorpiona	200
Pachomiusz opowiada braciom o swoim widzeniu	200
O pochówku grzesznego mnicha	201

Historia mnicha Sylwana.....	202
Choroba Pachomiusza i próba Teodora	204
Pokuta Teodora.....	205
Teodor udaje się do Aleksandrii	207
Pokora Pachomiusza.....	208
O darze skupienia.....	208
Synod w Latopolis	209
Powrót Teodora z Aleksandrii	211
Epidemia w klasztorach kongregacji.....	212
Śmierć Pachomiusza	213
Śmierć Petroniusza	214
Horsiese zwierzchnikiem kongregacji.....	215
Pochwała Horsiesego przez Pachomiusza.....	216
Wizyta braci u św. Antoniego.....	217
Teodor wysłany do Phnoum	218
Horsiese strzeże tradycji	219
Pokora i posłuszeństwo Teodora	220
Katecheza Horsiesego.....	221
Bunt Apolloniusza	223
Modlitwa Horsiesego	223
Sen Horsiesego	224
Horsiese wyznaczają Teodora na swego następcę	225
Katecheza Teodora	226
Teodor opiekunem dusz.....	227
Teodor uzdrawia chorych	228
Fundacja nowych klasztorów	229
Nauka Teodora o darze widzenia.....	229
Pochwała Atanazego, Antoniego i kongregacji.....	232
Artemiusz szuka Atanazego	232
Cudowne ustanie epidemii	234
Teodor poucza braci.....	234
Wizyta Atanazego	238
Horsiese w Pabau	240
Bogactwo klasztorów przyczyną troski Teodora	241
Śmierć Herona	242

Choroba i śmierć Teodora.....	243
Żałoba braci i pogrzeb Teodora.....	244
List Atanazego	244
LIST BISKUPA AMMONA NA TEMAT SPOSOBU ŻYCIA PACHOMIUSZA I TEODORA Z TABENNISI I NA TEMAT WYDARZEŃ Z ICH ŻYCIA	247
<i>PARALIPOMENA (ALBO ASCETICA)</i>	
O ŚWIĘTYCH PACHOMIUSZU I TEODORZE	287
Prolog	287
O świętym Teodorze.....	287
O Sylwanie	289
O bracie, który został pochowany bez psalmów.....	293
O nieprawowiernych anachoretach, którzy przyszli do świętego męża	296
O bracie, który chciał zostać męczennikiem	297
O pokusach i praktyce ascetycznej	302
O głodzie duszy	303
O demonach, które mówiły: „Oto błogosławiony człowiek Boży”.....	304
O prośbie chłopca i gotowanym pokarmie	305
O prorocत्वie na temat przyszłości kongregacji	307
Bardzo pożyteczna katecheza wielkiego Pachomiusza.....	310
O zbożu za sto monet.....	314
O nocnej zjawie	317
O Rzymianinie	321
O drzewie figowym	322
O domu modlitwy	325
O heretykach, którzy nosili włosiennice	325
O bracie, który pokazywał zrobione przez siebie maty	327
O trędowatym bracie	328
Przeciwko idolatrii.....	329
INDEKS BIBLIJNY.....	339
INDEKS OSOBOWO-GEOGRAFICZNY	345

OD REDAKCJI

Początek zawsze bywa trudny...

Kiedy dwadzieścia lat temu, z inspiracji ks. prof. Marka Starowieyskiego, ówczesny dyrektor wydawnictwa Tyniec, o. Włodzimierz Zatorski, przygotowywał do druku pierwszy tom serii Źródła Monastyczne, nikt chyba nie spodziewał się, że przed tym nowym przedsięwzięciem wydawniczym stoi otworem droga tak bogata i nowatorska w polskiej literaturze translatorskiej. Dzisiaj, po dwudziestu pracowitych latach, z niemałą satysfakcją spoglądamy na półkę, na której stoją już sześćdziesiąt cztery tomy serii, a kolejnych kilkanaście jest w trakcie przygotowania.

To w ogromnej mierze zasługa ks. profesora Starowieyskiego, który nie tylko przygotowywał listę publikacji, ale z iście benedyktyńską cierpliwością i akrybią czuwał nad każdym kolejnym tomem, opracowując go od strony naukowej, dbając o elegancką szatę językową oraz bogatą bibliografię. Wydaje się przy tym, że największą zasługą Księdza Profesora jest zjednoczenie w pracy nad serią wszystkich aktywnych środowisk, którym bliski jest temat monastycyzmu chrześcijańskiego – osób duchownych i świeckich. Dodajmy, że większość tomów to pierwsze przekłady na język polski – niezastąpione narzędzie pracy dla teologa, historyka i filologa, to książki, po które sięgnie zarówno wykładowca, jak i zwykły czytelnik.

nik, zainteresowany szukaniem Boga i pogłębieniem życia duchowego.

W Dziejach Apostolskich czytamy, że jeśli dzieło jest z Boga, to się ostoi. Dzisiaj, kiedy Ksiądz Profesor powierzył prowadzenie serii moim tynieckim współbraciom, słowa te nabierają nowego znaczenia. Dlatego chciałbym nie tylko w imieniu tynieckiej wspólnoty, lecz także wszystkich czytelników Źródeł Monastycznych, podziękować Księdzu Profesorowi za te dwadzieścia pracowitych i owocnych lat i wytyczenie nowej ścieżki, którą będziemy, jak ufam, podążać dalej z niemniejszą gorliwością i uwagą. Tym, co łączy nas wszystkich – tłumaczy, redaktorów i czytelników – jest miłość i szacunek do naszych Ojców, którzy mieli odwagę nie tylko podążać nowymi ścieżkami, lecz również świadectwo swoich zmagañ, wątpliwości i odkryć pozostawić na piśmie.

Niech zatem Ojcowie błogosławią nam wszystkim i nieustannie inspirują do dalszych poszukiwań.

Konrad Małys OSB
Przeor administrator tyniecki
Tyniec, sierpień 2013

SKRÓTY

- Am *Żywot arabski Pachomiusza*, [w:] *Annales de Musée Guimet*, t. 17, wyd. E. AMÉLINAU, Paris 1889, s. 337–711.
- CSCO Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium, Paris 1903–1949, Louvain 1950–
- G¹ *Vita Graeca Prima*, [w:] *Sancti Pachomii Vitae Graecae*, wyd. F. HALKIN, Bruxelles 1932 (Subsidia hagiographica, 19), s. 1–96.
- HL PALLADIUSZ, *Opowiadania dla Lausosa (Historia Lausiaca)* = ŻrMon 12.
- Księga* *Księga naszego ojca Horsiesego*, [w:] ŻrMon 11, s. 210–271.
- P *Paralipomena*, [w:] *Sancti Pachomii Vitae Graecae*, wyd. F. HALKIN, Bruxelles 1932 (Subsidia hagiographica, 19), s. 122–165.
- Prolog* *Przedmowa św. Hieronima do Reguły św. Pachomiusza*, [w:] ŻrMon 11, s. 124–127.
- Praecepta* *Reguła. Przykazania*, [w:] ŻrMon 11, s. 128–155.
- RBén „Revue Bénédictine”, Maredsous 1884–
- SB^o Zrekonstruowany *Żywot* koptyjski Pachomiusza.
- SEA *Studia Ephemeridis Augustinianum*, Roma 1967–
- StMon „Studia Monastica”, Barcelona 1959–
- StPatr *Studia Patristica. Papers Presented to the International Conference on Patristic Studies*, vol. I–XIV, Berlin 1957–1984, vol. XV–, Leuven 1984–
- VA *Vita Antonii* = ŻrMon 35.
- VigChr „Vigiliae Christianae”, Amsterdam, Leiden 1947–

- ZNW „Zeitschrift für die Neutestamentliche Wissenschaft und die Kunde der Älteren Kirche”, Berlin 1900–
- ŹrMon Źródła Monastyczne, Kraków–Tyniec 1993–
- ŹrMon 4 *Apoftegmaty Ojców Pustyni*, t. 1. *Gerontikon. Księga Starców*, przekł. M. BORKOWSKA, wstęp E. MAKOWIECKA, E. WIPSYCKA, ks. M. STAROWIEYSKI, red. ks. M. STAROWIEYSKI, 2007³.
- ŹrMon 11 *Pachomiana Latina*, przekł. A. BOBER, W. MILISZKIEWICZ, M. STAROWIEYSKI, wstęp V. DESPREZ, red. ks. M. STAROWIEYSKI, 1996.
- ŹrMon 12 PALLADIUSZ, *Opowiadania dla Lausosa (Historia Lausiaca)*, przekł. S. KALINKOWSKI, wstęp i oprac. ks. M. STAROWIEYSKI, 1996.
- ŹrMon 35 ŚWIĘTY ANTONI, *Żywot. Pisma ascetyczne*, przekł. E. DĄBROWSKA i in., wprowadzenie i wstępy E. WIPSYCKA, 2005.